

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep.
0030 Oslo
postmottak@asd.dep.no

Deres ref.:
17/649

Vår ref.:
HH

Dato:
31. mai 2017

Høring: En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling

Arbeids- og sosialdepartementet har sendt ut på høring rapporten "En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring". Rapporten er utarbeidet av et ekspertutvalg oppnevnt av Regjeringen for å få en helhetlig undersøkelse av hjelpemiddelpolitikken. Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) har følgende kommentarer til høringen:

Ansvarsdeling

Utvalget foreslår å beholde hovedtrekkene ved den delte norske modellen, og statlig finansieringsansvar med rettigheter i folketrygden er en sentral del i utvalgets forslag.

YS er enig i at den delte modellen videreføres, at rettighetene til hjelpemidler fortsatt sikres gjennom folketrygdloven, og at NAV fortsatt skal sikre brukerne de samme rettigheter, uavhengig av hvor de bor i landet.

Ansvar for enkle og høyfrekvente hjelpemidler

Utvalget er klare på at utfordringen med flere eldre vil vokse over tid og at kommunene må ta et større ansvar. Utvalget er enige om at dette er sentral utfordring, men delt i måten å løse det på. Flertallet mener utfordringene kan løses gjennom bedre IKT-løsninger, bruk av lokale lagre og utvidelse av bestillerordningen. Mindretallet mener at kommunene må få et styrket ansvar, inkludert finansieringsansvar.

YS er enig i at det blir viktig å løse utfordringene med økende eldreandel, og at kommunene må få et større ansvar for enkle og høyfrekvente hjelpemidler. Vi er imidlertid skeptiske til mindretallets forslag om at ansvaret for de enkle hjelpemidlene skal overføres kommunene, også finansieringsansvaret. Vi mener finansieringsansvaret fortsatt skal være statlig for å sikre brukernes rettigheter. Utvalgets flertall peker på flere tiltak som vil øke effektiviteten i formidlingen av enkle hjelpemidler.

Vi mener forbedrede IT-systemer vil være et viktig bidrag for å øke effektiviteten for disse hjelpemidlene, noe som vil medføre bedre og enklere samhandling mellom hjelpemiddelsentralene og kommunene. Det forsøkes nå robotisering i enkle

Besøksadresse:

Lakkegt. 23

Postadresse:

Postboks 9232

Grønland

0134 Oslo

Org. nr.:

971 454 431

Telefon:

21 01 36 00

vedtaksprosesser i NAV, og vi mener dette kan tas i bruk i større grad for enkle og høyfrekvente hjelpemidler.

Tilrettelegging av bolig

Utvalget peker på utfordringen med flere eldre, mange boliger som ikke er tilrettelagt og flere som skal bo hjemme lenger. Kommunen må ha et tydelig ansvar for boligrådgivning, mener utvalget. Flertallet i utvalget foreslår en ansvarsoverføring for fysisk tilrettelegging av bolig til Husbanken når det gjelder adkomst til bolig, tilrettelegging av fellesareal i bolig med flere enheter og tilrettelegging som krever fastmontering. Mindretallet mener ansvaret fortsatt bør forbli statlig.

Innspillene til YS peker på en rekke utfordringer ved å skulle overføre ansvaret for fysisk tilrettelegging til Husbanken, og vi mener ansvaret må fortsatt være statlig og ligge i NAV Hjelpemidler og tilrettelegging.

I boligsaker der det er behov for fysisk tilrettelegging er det langt mer enn finansieringsansvaret som må ses på. Ved slike saker skal sammensatte forhold undersøkes, kartlegges og vurderes ut fra både medisinsk og teknisk perspektiv. Slike behovsvurderinger gjøres av hjelpemiddelsentralene i dag, noe som de har solid kompetanse på. Vi kan ikke se at ekspertutvalget i tilstrekkelig grad har vurdert hvordan hjelpemiddelsentralenes tilretteleggingskompetanse kan ivaretas og videreføres ved en eventuell overføring av ansvaret til Husbanken. Det er en risiko for at denne kompetansen ikke blir ivaretatt ved en ansvarsoverføring. For at brukerne skal få best mulig tilrettelagt bolig, mener vi ansvarsdelingen mellom kommunene, Husbanken og hjelpemiddelsentralene må opprettholdes.

Velferdsteknologi

Utvalget mener velferdsteknologi i stor grad er rettet inn mot helse- og omsorgstjenester og er et kommunalt ansvar. Det foreslås en ansvarsoverføring fra stat til kommune når det gjelder visse typer velferdsteknologiske løsninger på sikt, som for eksempel varslingshjelpemidler.

YS er enig i at velferdsteknologi i stor grad er knyttet til kommunale helse- og omsorgstjenester, men vi mener at slike hjelpemidler som er individuelt tilrettelagt fortsatt må være underlagt et statlig ansvar i NAV.

Forenklinger og effektiviseringer

Utvalget ser behovet for mer effektiv formidling og forvaltning av hjelpemiddelområdet, herunder kortere saksbehandlingstider og mer effektiv ressursutnyttelse. Likedan anbefales bedre IKT-løsninger, få systemer som "snakker" sammen, og bedre tilrettelagt for selvbetjening. Det foreslås også en styrking av bestillingsordningen og brukerplass.

YS er helt enig i forslaget om å få bedre IKT-løsninger. NAV har et stort behov for moderne systemer på hjelpemiddelområdet. Dette vil gjøre det enklere for brukerne å kunne følge egen sak, og det trengs systemer som bidrar til effektiv samhandling mellom hjelpemiddelsentralene og kommunene. Det er også et stort potensiale for effektive selvbetjeningsløsninger innenfor hjelpemiddelområdet. Vi er også enig i en styrking og effektivisering av bestillingsordningen, som bør digitaliseres.

Undersøkelser viser at det ikke er satset nok på brukerplass-ordningen. Vi er enig med ekspertutvalget i at det bør legges bedre til rette for at brukere som har kompetanse, kapasitet og ønske om det kan få løse større deler av søknadsprosessen på egen hånd. Vi støtter forslaget om at brukerplass-ordningen bør videreutvikles og styrkes.

Tilrettelegging for utdanning og arbeid

Utvalget viser til at det er god samfunnsøkonomi å legge til rette for økt arbeidsdeltakelse, og mener det bør satses mer på tiltak i ordinært arbeidsliv og bruk av midlertidige lønnstilskudd. Det foreslås at det gjennomføres mer systematisk forskning på forholdet mellom hjelpemidler/tilrettelegging og arbeidsdeltakelsen slik at virkemidlene kan målrettes bedre.

YS er enig med utvalget om at det bør satses mer på tiltak i ordinært arbeidsliv og bruk av midlertidige lønnstilskudd, samt gjennomføres mer systematisk forskning. Vi savner imidlertid en mer helhetlig tilnærming i rapporten mot NAVs samlede tjenestetilbud. Hjelpemiddelområdet i NAV har viktige virkemidler som støtter opp under NAVs samfunnsoppdrag, det å få flere i arbeid. Vi mener det er behov for økt fokus på dette, samt å øke samhandlingen med NAV-kontorene.

Tiltak for kompetanse- og kunnskapsutvikling

Utvalget foreslår en styrking av kompetansen og kapasiteten i kommunene, blant annet at stimuleringstilskuddet for å ansette flere ergoterapeuter styrkes. Utvalget ser også behov for en styrking av forskning og utvikling i tiden fremover, og foreslår at det utvikles et forskningsprogram, eventuelt at hjelpemiddelområdet blir en del av et større program.

YS støtter tiltak som styrker kompetansen på hjelpemiddelområdet generelt, både i kommunene og i NAV Hjelpemidler og tilrettelegging. Det synes fornuftig å etablere et forskningsprogram for hjelpemiddelområdet.

Høreapparat og ortopediske hjelpemidler

Innen høreapparater anerkjenner YS bekymringene fra fagmiljøet og brukerorganisasjonene når det kommer til en endring av forvaltningen. Rapporten viser til kritiske bemerkninger fra Riksrevisjonen som etter en omlegging i 2012 ble utbedret. Ytterligere omlegginger de siste årene med en sentralisering av saksgangen har i følge både fag- og brukermiljøet ført til en innskjerping av kostnadskontrollen. I et brukerperspektiv gir dagens ordning et godt og kvalitativt utvalg av høreapparater som igjen øker sjansen for en vellykket rehabilitering.

YS som arbeidstakerorganisasjon ser med bekymring på det antall arbeidstakere som går med ubehandlede hørselstap og den økonomiske samfunnsbelastningen¹²³ dette gir i tillegg den individuelle belastninger dette medfører. Støyskader er den hyppigste årsaken til skade som rapporteres til Arbeidstilsynet⁴. 14,5 % av befolkningen har et hørselstap som påvirker dere hverdag⁵, og ervervede hørselstap vil være den syvende største folkesykdommen i 2030⁶. Alt dette peker på at selve hjelpeapparatet, og derunder formidlingen av høreapparat, må evalueres og styrkes. I Norge er det audiografene som har den bredeste utdanningen innen hørsel, med kompetanse innen forebygging, tilrettelegging og utredning i tillegg til høreapparater. YS mener at en evaluering bør ta til sikte på å øke kvaliteten på formidlingen og antallet audiografer for å sikre en økt satsning på nevnte områder.

---

¹ Uhørt? Betydningen af nedsat hørelse for arbejdsmarkedstilknytning og arbeidsliv. København 2006, Socialforskningsinstituttet

² SINTEF Helse i samarbeid med Folkehelseinstituttet, Hørselshemmede i arbeidslivet (2004)

³ Samfunnskader ved sykdom og ulykker 2013 (Helsedirektoratet)

⁴ Folkehelsepolitisk rapport 2015 (Helsedirektoratet)

⁵ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. Int J Audiol. 2005; 44, 213-230.

⁶ The global burden of disease (WHO, 2004)

Utlån/tilskudd og egenandeler

Utvalgets flertall mener bruk av tilskudd kan være hensiktsmessig på noen områder, og foreslår at det legges noen overordnede prinsipper for hva som kan gis i form av tilskudd. Mindretallet mener tilskuddsordninger er uønsket fordi det kan true vesentlige sider ved hjelpemiddelformidlingens formål. Utvalget har vurdert om det skal settes inn tiltak for bedret kostnadskontroll gjennom å innføre egenandeler for enkelte typer hjelpemidler, men har valgt å ikke foreslå innføring av egenandeler utover det som finnes i dagens system.

YS mener det kan være fornuftig å vurdere økt bruk av tilskudd i stedet for utlån, for eksempel innen enkle og høyfrekvente hjelpemidler. Tilskudd i stedet for utlån kan gi brukeren større valgfrihet og vil gi enklere forvaltning. Ulempen med økt bruk av tilskudd kan være at brukeren blir mer overlatt til seg selv.

Tolketjenesten

Ekspertutvalget har ikke vurdert tolketjenesten i NAV Hjelpemidler og tilrettelegging. YS mener tolketjenesten i NAV må sees i sammenheng med ekspertutvalgets rapport og hjelpemiddelområdet som helhet. Agenda Kaupang utarbeidet en rapport om tolkeområdet i februar 2016, som brukerorganisasjoner og arbeids- og velferdsdirektoratet ga innspill på. Arbeids- og sosialdepartementet arrangerte en bred innspillrunde på rapporten våren 2017, med et høringsmøte 2.5.17, og som YS deltok på. ASD skal nå vurdere tolkerapporten utfra innspillene fra høringsrunden.

Tett samhandling mellom hjelpemiddelområdet og tolketjenesten har vist seg å være til det beste for brukerne. Dette fordi det i tillegg til den rene tolkingen, også vil kunne synliggjøre behovet for ulike hjelpemidler, og som har stor betydning for døve og døvblinde.

Med vennlig hilsen

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – YS

Hege Herø

Fagansvarlig likestilling og inkludering